

Постановка проблеми. Актуальний стан українського суспільства характеризується низкою специфічних соціальних явищ. Дослідження кожного із них розкриває перед науковцем певну сферу суспільних відносин, той або ой ракурс суспільного життя. Така інформація має певну наукову та практичну цінність. Однак значущішою, в науковому плані є інтерпретація суспільства як системної цілісності. У межах цієї методологічної стратегії емпірично фіксовані явища постають формами об'єктивації певної системної цілісності. Сформульований вектор наукового пошуку окреслює наукову проблему – розкрити становище не в окремих сферах суспільного життя, а дати відповідь на запитання про те, яким є стан українського суспільства в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Класичним у соціології дослідженням явища соціальної патології є монографія Е. Дюркгейма «Самогубство». Автор досліджує таку форму соціальної патології як суїцид, доводить – чинником цього соціального явища є низка інших соціальних явищ. Французький соціолог пропонує оригінальне тлумачення соціальної норми як середньостатистичного показника та відхилення від нього як вияв соціальної девіантності.

На дослідження революції як специфічної форми соціальної патології спрямовані розвідки П. Сорокіна та Кабаніса П. і Насса Л. Американський соціолог у своїй розвідці «Социология революции» М., 1992 г. тлумачить революцію (він жив і працював у Петербурзі у 1917 р.), як період масового насильства, беззаконня, втрату здорового глузду широкими верствами населення. Подібним чином пояснюють революцію і Кабаніс П. та Насса Л. Їх доробок «Революционный невроз» – СПб., 1906 г. своїм підґрунтям також має аналіз революційних подій в Росії.

Низку досліджень соціальної патології мають українські соціологи Головаха Є. та Паніна Н. «Патология посттоталитарного общества: от психиатрического самодиагноза к анализу специфических социопатий». Философская и социологическая мысль. 1993 г. №5. «Социальное безумие. История, теория и современная практика». К., 1994 г. «Особливості політичної свідомості: амбівалентність суспільства та особистості». //Політичні читання. – 1992. – №1. Названі автори аналізують соціальні патології сформовані тоталітарним суспільством. Як специфічна форма соціальної патології розглядається радіофобія (соціальні наслідки аварії на Чорнобильській АЕС). Ними також розглядається «соціальне безумство» у контексті парадигми соціальної патології.

Метою статті – є обґрунтування можливої методологічної стратегії дослідження специфічної форми соціальної патології позначеної терміном «постмосковський синдром української модерної нації».

Основні результати дослідження. Українське суспільство внаслідок дії своєрідного комплексу історичних чинників знаходиться в особливому якісному стані. Сукупність його ознак в українській соціології, по-перше, трактується своєрідною формою соціальної патології та, по-друге, позначається терміном «постмосковський синдром».

Для виведення суспільства із цього стану, «лікування» цієї специфічної

форми соціальної патології потрібне її фундаментальне дослідження. Таке дослідження, потребує застосування відповідного понятійного арсеналу, який би повно, глибоко, сутнісно, достовірно відображав своїм змістом найтонші нюанси як соціальних вимірів самої патології так і її наслідків, розробки соціальних технологій нівелювання патологічних характеристик.

«Постмосковський синдром» віднесений до форм соціальної патології є своєрідним соціальним явищем, деякою специфічною соціальністю. Як і усім без винятку соціальним явищам постмосковському синдрому українського етносу атрибутивними є універсальні виміри соціального. Вони відмежовують соціальне від не соціального, а, наприклад, фізичного, біологічного тощо. Постмосковський синдром є водночас і конкретним соціальним явищем. Це означає що йому властиві також виміри які у класі соціальних явищ вирізняють особливі типи соціального. Названа обставина актуалізує проблему дослідження власної якісної специфіки соціального, або іншими словами, тих характеристик які відрізняють одні типи соціального, типи соціальності від інших. Тобто, важливим стає пошук вимірів які одну соціальність відокремлюють від іншої.

Наріжним каменем, своєрідною відправною точкою такого пошуку має стати рефлексія того чим власне є соціальне, якою є сукупність характеристик усього класу соціальних явищ, універсальних вимірів соціального. Розпочинаючи пошук попередньо зазначимо, одним із небагатьох загальноприйнятих у соціології положень, є те що «соціальне» – це «фундаментальна категорія соціологічної науки». [1,489] Своїм змістом вона відображає сукупність загальних стійко відтворюваних, повторюваних, атрибутивних вимірів деякої специфічної якісної визначеності. «Схоплені» у ній характеристики відмежовують соціальне від не соціального а, наприклад, біологічного, психологічного тощо. А це означає – відображені у змісті поняття «соціальне» виміри є спільними, загальними для деякої множини об'єктів, певного класу явищ, процесів тощо. Для наукового дослідження ця сукупність характеристик є надзвичайно важливою тому що забезпечує можливість впорядковувати у вертикальній і горизонтальній площинах безконечну множину явищ і процесів дійсності як соціальних і не соціальних.

Однак, соціальне відрізняється не тільки від не соціального, йому притаманна власна якісна специфіка. Отже такі особливі параметри яких дефініція «соціальне» відобразити не може тому що нею схоплені найзагальніші характеристики цієї якісної визначеності, родові виміри певної множини об'єктів. Таким чином, того евристичного потенціалу який має поняття «соціальне» для аналізу найтонших нюансів соціальної реальності недостатньо. Саме тому в соціології відзначається потреба у понятійному відображенні сукупності властивостей що розкривають власну якісну специфіку соціального. Тут йдеться про характеристики, які відображають увесь спектр його нескінченної різноманітності, внутрішньої розгалуженості, диференційованості, багаторівневості і багатовекторності. Чи, іншими словами, соціології потрібні поняття які своїм змістом відбивали б соціальне як деяку множину особливих типів та одиничних форм соціального. Пояснювали б соціальне як особливу і одиничну соціальність.

В українській соціології проблему розрізнення загальних і особливих вимірів соціального сформулював і, у рамках певної методологічної стратегії розв'язав В. Тарасенко. Він аналізує чотири різні аспекти тієї специфічної якісної визначеності якою є соціальне. У першому із них, на думку цього автора: «соціальне тотожне за своїм змістом суспільство. Воно охоплює все те, що виникає, формується, функціонує, розвивається і зникає у взаємодії індивідів і груп як між собою, так і з утворюваним у цій взаємодії цілим, спільним, загальним (каста, колектив, клас, нація, суспільство)».[2, с.490] Тобто, за такого підходу «категорія соціальне у своєму найзагальнішому значенні позначає суспільне, всю систему суспільних відносин, проте в одному випадку – з наголосом на надприродне, надорганічне, в другому – на надіндивідуальне.» [3, с.490] Іншими словами у цій площині аналізу терміни «соціальне» і «суспільне» є рівнозначними, тут вони мають значення синонімів. За такого підходу суспільство є системою універсальної соціальної взаємодії.

Тут слід звернути увагу на важливу обставину у цитованому аналізі йдеться про взаємодію яка породжує спільне, загальне, універсальне, але не розкривається що у цій взаємодії є спільного, загального. Тобто, не пояснюється природа цієї взаємодії, не пояснюється та її специфіка яка є критерієм для відокремлення цієї взаємодії від певної множини інших видів взаємодії. Адже взаємодія – це явище універсальне. Для дослідження соціальної взаємодії потрібно вказати на її риси, характеристики що відмежовують соціальну взаємодію від не соціальної, а, наприклад, взаємодії хімічних елементів. Без додаткових пояснень зрозуміло що взаємодія соціальних суб'єктів певним чином відрізняється від взаємодії хімічних елементів. Отже, за характеристиками сторін що взаємодіють та природою взаємодії виокремлюються різні види взаємодії. Наприклад, як особливі види вирізняються: 1) взаємодії фізичних тіл; 2) взаємодії хімічних елементів; 3) взаємодії біологічних організмів тощо. Аналіз сутності загальних характеристик соціальної взаємодії є своєрідним підґрунтям для виокремлення її специфічних типів, або іншими словами, специфічних типів соціальності.

Вище уже зазначалося що універсальних вимірів «цієї найзагальнішої хоча і необхідної характеристики соціального у соціології недостатньо, оскільки у такому разі категорія не відбиває його власної якісної специфіки, адже в універсальній суспільній взаємодії індивідів виникає не лише соціальне, а й економічне, моральне, національне, етичне, естетичне і т. д. Крім того, і сама спільність, єдність індивідів може бути не лише соціальною, а й економічною, політичною, ідеологічною, територіальною та іншою.» [4, с.490]. Ця обставина є причиною того що в соціології категорія соціальне вживається у вужчому й точнішому значенні. Як вважає В. Тарасенко у конкретнішому значенні «Категорія соціальне фіксує певний бік, «зріз» суспільства, що пов'язаний з наявністю особливого типу взаємодій та відносин індивідів і груп – соціальних, котрі єднують людей або протиставляють їх одне одному (між собою, суспільству тощо). Отже в ракурсі цього значення специфіка соціального безпосередньо впливає не з

універсальної взаємодії, де виток, як уже говорилося, не лише соціального, а й економічного, морального і т. д., а з особливого типу взаємодій та відносин. Що ж вони собою являють? Це – взаємодії й відносини індивідів та груп між собою, а також із суспільством з приводу встановлення, розподілу і перерозподілу відповідних їх домагань статусних місць у системі універсальної взаємодії (суспільстві). Саме ці відносини, дії є соціальними у тому плані, що вони орієнтовані на інших і містять у собі сенс (інтереси, цілі тощо), який неможливо ні приписати, ні розшифрувати, ні реалізувати без взаємодії індивідів і груп з цими іншими.» [5, с.491].

Тобто, безконечна множина особливих типів та одиничних форм соціального, у названого автора вирізняється тільки за критерієм статусної взаємодії суспільних індивідів. Однак, чи тільки через статуси соціальних суб'єктів їх домагань, «встановлення, розподілу і перерозподілу» виявляється специфіка багатогранності, багаторівневості, безконечної складності соціального? Адже статуси це тільки дуже маленька частина із тих значень що комунікуються у особливій взаємодії людей. Ту, у межах якої і через яку одні суб'єкти соціальної дії впливають на психологічний стан і поведінку інших суб'єктів і *vice versa*. А це означає що «взаємодії й відносини індивідів та груп між собою, а також із суспільством з приводу встановлення, розподілу і перерозподілу відповідних їх домагань статусних місць у системі універсальної взаємодії (суспільстві)» не можуть відображати безмежної власної якісної специфіки соціального. Твердження – специфіка соціального виявляється тільки через трансляцію значень статусної взаємодії не виправдано спрощує, збіднює безконечну множину особливих типів та одиничних форм соціального. Звідси постає питання, а що ж визначає власну якісну специфіку соціального? У чому виявляється відмінність одного соціального від іншого? Адже чинники, які надають власної якісної специфіки соціальному мусять рівнозначно діяти на усіх рівнях організації соціальної матерії, в усіх явищах і процесах що відносяться до класу соціальних. Водночас їм потрібно певним чином розрізнятися. Адже тільки у такому разі вони надаватимуть соціальній взаємодії вимірів особливих видів та одиничних форм.

Актуальність, злободенність вирішення цієї проблеми для української соціології визначається гостротою потреби відображати найтонші особливості соціального. Для українського суспільства життєво необхідним є оздоровлення від «постмосковського синдрому». Йому необхідно нівелювати, усунути із своїх вимірів сукупність властивостей набутих ним протягом багатовікової уярмленості через маргіналізуючий тиск ідеології «московськості». Таке «лікування» буде неможливим у разі коли «лікар» не матиме достовірного, глибокого, повного знання характеристик набутих українським суспільством у часі «московського полону», тобто характеристик «московськості». Ці виміри є виявом особливого соціального, специфічним типом соціальності.

Вектор пошуку вирішення окресленої наукової і практичної проблеми визначається методологічною стратегією пояснення загальної природи соціального. У контексті соціологічної інтерпретації соціальне – це

специфічна якісна визначеність яка твориться та існує у межах особливої взаємодії людей.

Автор цієї розвідки поділяє точку зору В. Тарасенка у тому що соціальне, як специфічна якісна визначеність твориться взаємодією людей. Водночас критичного аналізу потребує визначення М. Вебером соціального тільки як такого що виявляється у дії одного індивіда спрямованій на іншого. Саме веберівське тлумачення соціального є своєрідним методологічним підґрунтям для пояснення В. Тарасенком соціального і соціальності. Некоректність веберівського підходу до інтерпретації соціального своїм підґрунтям має ігнорування дуальної природи людини. Людина є водночас і біологічним організмом і духовною істотою. А це означає що соціальне не може породжуватися тільки спрямованістю дії одного біологічного організму на іншого. Соціальне породжує тільки надорганічний характер дії. Адже серед певної множини видів особин біологічних організмів спрямованість дії на іншого є буденною. Сама по собі спрямованість дії особини будь-якого виду біологічних організмів на іншого, тільки спрямованість дії на іншого, взаємодії біологічних організмів, у контексті її соціологічної інтерпретації будь-якої якісної специфіки такої взаємодії не надає. Та обставина що один березневий кіт спрямовує свою дію на іншого не робить їх взаємодію соціальною.

Продуктивною для розкриття як універсальної так і власної якісної специфіки соціального є точка зору П. Сорокіна. Згідно з нею соціальне – це така специфічна якісна визначеність яка існує тільки у межах і через особливу взаємодію людей. Для американського соціолога: «...ця взаємодія зводиться до обміну різними уявленнями, сприйняттями, почуттями, бажаннями і взагалі всім тим, що відомо під іменем психічних переживань». [6, с.47] Іншими словами взаємодією людей яка творить соціальне є та, у межах якої один індивід транслює іншому абстрактні ідеальні значення. Цю ж думку він повторює в іншому місці: «під соціальною взаємодією слід розуміти тільки такі види взаємодії (між людьми або між організмами), яких немає ніде інде, крім спільного життя людей...» [7, с.36]. У категоріальній площині особливість цієї взаємодії позначається терміном «соціальна взаємодія». Отже, соціальна взаємодія це атрибут що характеризує тільки людей її специфіка визначається як особливістю людей так і особливістю самого процесу взаємодії « характер центрів взаємодії і характер самого процесу взаємодії не є чимось відмежованим одне від одного, навпаки вони нерозривно пов'язані одне з одним.» [8, с.35]. Тобто, соціальне (соціальна взаємодія) – це щось таке, що існує тільки у межах і через взаємодію людей, але не будь-яку, а ту що здійснюється в особливий спосіб. Річ у тім, на цьому уже попередньо наголошувалося, що можливими є різні види взаємодії людей, наприклад, як взаємодія фізичних тіл, біологічних організмів тощо. Та специфічна якісна визначеність, якою є соціальне, у межах названих типів взаємодії людей не твориться.

Підґрунтям взаємодії у контексті якої твориться особлива якісна визначеність (соціальне) є дві унікальні риси людей. Перша із них полягає у тому що тільки люди виявляються здатними творити абстрактні ідеальні

образи. Тут варто зазначити, що ідеальні образи можуть творити і деякі біологічні організми, з достатньо високо розвинутою для цього корою головного мозку. Ці образи, за своїм змістом, є однак не абстрактними, а сенсорними, іншими словами, чуттєвими. Органи чуття зазнають подразнень зовнішніх чинників і через нервові волокна творять в корі головного мозку таких біологічних організмів певні образи. Людина, кора головного мозку якої характеризується найвищим ступенем розвитку, крім чуттєвих здатна творити ще й абстрактні образи. Особливість цих образів полягає у тому що вони творяться не органами чуття людини, а корою її головного мозку. Зорові, слухові, тактильні тощо рецептори не зможуть принести будь-якої сутнісної інформації про такі атрибутивні явища нашого життя як добро, шляхетність, справедливість, зло, підлість, жорстокість, тощо.

Цю функцію виконує кора головного мозку людини, саме вона творить і названі вище, і безконечну множину інших абстрактних ідеальних значень, розкриває їх зміст, вирізняє цей зміст з контексту тих соціальних явищ які є формами його об'єктивації і таке інше. У зв'язку з тим що здатність творити абстракції, тобто певний зміст, специфічну інформацію є першою із рис що визначають специфіку соціальної взаємодії цю якісну визначеність, тобто абстракції потрібно проаналізувати детальніше.

Гносеологія пояснює абстрактне через його порівняння з конкретним «Абстрактне в дійсності не є чимось існуючим поряд з конкретним чи поза ним, воно є певною його стороною у своїй відносній самостійності, ізольованості, відірваності від конкретного, його однобічним проявом. Тому абстрактне це не тільки окреме, відірване від загального, але й загальне безвідносно до окремого.» [9, с.8]. Тобто, змістом абстрактного образу може бути, по-перше, сукупність найзагальніших властивостей певного об'єкта (явища, процесу, події тощо). Відокремлено від об'єкта, самостійно за межами свідомості індивіда така сукупність властивостей існувати не може. По-друге, абстракцією може бути тільки певна частина особливих, одиничних вимірів того чи того об'єкта. Вони, подібно до першої сукупності властивостей також безпосередньо існують тільки у корі головного мозку людини, мають тільки таку форму буття. Оскільки і першого, і другого типу абстракції існують, тільки у корі головного мозку людини то для іншого індивіда вони є латентними, такими яких він жодним чином зафіксувати, «прочитати» не може. Звідси, цілком закономірним буде твердження – зміст суб'єктивного ідеального абстрактного образу, що знаходиться в корі головного мозку однієї людини жодним чином не може діяти на іншу людину, впливати на її психологічний стан і поведінку. Така можливість з'являється тільки у тому разі, коли зміст абстракції стане доступним для свідомості іншої людини. Ця обставина, тобто здатність одного індивіда доносити до свідомості іншого зміст абстрактного суб'єктивного ідеального образу є другою унікальною рисою людей яка забезпечує можливість їх специфічної взаємодії.

Механізм цієї взаємодії зводиться до того, що індивід зміст суб'єктивного абстрактного ідеального образу, отже певну інформацію, смисл, значення в особливий спосіб переносить у форму яка має об'єктивне

буття. Таку форму характеризують її власні природні виміри і, об'єктивно ніякого іншого значення вона немає. Наприклад, у слові, тобто певній множині звуків – «хліб», ні органи чуття людини, ні будь-які прилади, інструменти тощо не зафіксують хоча б крихту цього продукту харчування. Людина, однак «бачить» у цьому наборі звуків саме таке значення. Звісно що таке бачення з'являється тільки за умови що така людина соціалізувалася в україномовному соціокультурному середовищі. Артикульовані звуки (х -л – і- б) тільки символізують дане значення, тобто його існування в цих звуках має умовний характер. Вимовлене однією людиною слово, наприклад, хліб інший індивід своїми органами чуття фіксує як трансльовану йому об'єктивну форму. Розкрити зміст цієї форми йому дозволяє притаманна усім людям здатність до абстрактного раціонального мислення. Ця унікальна характеристика, яка є атрибутом людини дозволяє їй зчитати з об'єктивної форми той специфічний зміст який ця форма тільки символізує, який через неї в особливий спосіб об'єктивується, але якого у ній об'єктивно немає. Формами через які об'єктивуються абстрактні ідеальні значення можуть бути не тільки слова але й, наприклад, жести, міміка, речі, предмети тощо. Аналогічно механізм соціальної взаємодії пояснює і П. Сорокін. «Кожне психічне переживання, перш ніж передатись іншому, мусить пройти через три стадії: а) спочатку воно є чистою психікою, б) потім перетворюється у непсихічну форму – у символ, у «подразник» і, нарешті, в) знову набуває психічного буття у суб'єкті що його сприйняв» [10, с. 48]. Констатація даного факту дозволяє зафіксувати те що у процесі такого типу взаємодії людей має буття особлива якісна визначеність, континуум об'єктивної форми та абстрактного ідеального змісту, який через цю форму набуває специфічного існування. Або, іншими словами, абстрактний ідеальний зміст об'єктивується у ній. Такий континуум, тобто нерозривна єдність об'єктивної форми та абстрактного ідеального змісту, який названа форма символізує, існує тільки у межах і через описану вище взаємодію людей. Він (континуум) розкриває її специфіку, унікальність, відособлює цей вид взаємодії у клас самостійних явищ. Подібний континуум не твориться взаємодією інших біологічних організмів, тому що вони не мають здатності до абстрактного мислення, тобто творення суб'єктивних абстрактних ідеальних образів. Саме трансляція індивідами континуумів абстрактних ідеальних значень у формах їх об'єктивації є тією сукупністю властивостей, яка чітко і однозначно відрізняє взаємодію людей від взаємодії інших біологічних організмів, фізичних тіл, хімічних елементів тощо.

Такий континуум, з точки зору автора цієї розвідки є своєрідною квінтесенцією соціального. Вирізнення континуума абстрактного ідеального значення та форми через яку таке значення об'єктивується є визначальною передумовою для пояснення особливого аспекту суспільного життя людей. Цей аспект полягає у тому, що будь яка соціальна спільнота людей, від діади до суспільства включно постає деякою множиною абстрактних ідеальних значень та форм за допомогою яких такі значення по-перше, об'єктивуються та по-друге, комунікуються у цій спільноті її членами. Тобто кожний окремий індивід, але тільки у контексті названої взаємодії, постає деякою

множиною абстрактних ідеальних значень, що, об'єктивуються по-перше, через тілесність такої людини та, по-друге, через її вчинки, дії, поведінку, жести, міміку, речі, предмети тощо. Такий континуум абстрактних ідеальних значень та форм їх об'єктивації, підкреслимо ще раз, має місце тільки у взаєминах людей. Взаємодія будь-яких інших біологічних організмів не генерує описаної вище специфічної якісної визначеності. Тобто, за названим критерієм взаємодія людей, яка здійснюється описаним вище способом, конститує її (взаємодію) в особливий тип взаємодій. Взаємодія цього типу має універсальний для людей характер, таким чином вони взаємодіють з приводу задоволення усіх своїх потреб, в спільноті будь-якої чисельності, в будь-якій із сфер свого спільного, суспільного життя тощо. Оскільки будь-яка взаємодія інтегрує елементи, що взаємодіють в системну цілісність то й описана вище соціальна взаємодія об'єднує людей в особливу спільність, таку, якої ніде інше в природному середовищі не існує. Нею є соціальна спільність. Соціальна спільність у контексті такої інтерпретації постає єдністю деякої множини людей, які транслують спільні для них абстрактні ідеальні значення в однакових формах їх об'єктивації. Тобто, термін «соціальне» своїм змістом відображає як специфічну природу описаної вище взаємодії так і особливу цілісність, єдність тих, хто таким чином взаємодіє. Сторони такого виду взаємодії набувають значення системи природа взаємодії елементів якої є загальною для ланок її внутрішньої будови.

Отже, у межах здійснюваного методологічного підходу будь-яка спільність індивідів від діади до суспільства включно постає не більшою або меншою кількістю біологічних організмів чи фізичних тіл, не їх локальним скупченням, а в особливому значенні – системи комунікацій континуумів абстрактних ідеальних значень і форм їх об'єктивації. І абстрактні ідеальні значення, і форми через які вони об'єктивуються є спільними, загальними, єдиними для усіх індивідів. А, відтак і людей, що здійснюють таку комунікацію, через дії яких абстрактні ідеальні значення виявляються у межах такого типу взаємодії можна розглядати як особливу єдність, цілісність, спільність. Така спільність існує тільки у межах і тільки через таку взаємодію. Її можна досліджуватися в особливій площині, уже не як спільність людей, а як єдність абстрактних ідеальних значень та форм, що такі значення символізують. Термін «соціальна спільність» своїм змістом відображає найзагальнішу характеристику спільноти людей, ту що відмежовує спільноти біологічних організмів виду *homo sapiens* від спільнот усіх інших видів біологічних організмів. Цією атрибутивною рисою спільного життя людей є та обставина що через описану вище взаємодію і у межах такої взаємодії особини даного виду біологічних організмів мають значення єдності абстрактних ідеальних змістів та форм через які такий зміст об'єктивується.

Однак, як уже зазначалося, соціальне характеризує також і його власна розгалуженість, диференційованість. Іншими словами соціальному притаманна власна якісна специфіка якої поняття «соціальне» за визначенням здійснювати не може тому, що своїм змістом він відображає найзагальніші характеристики цієї якісної визначеності. У даному ж випадку

потрібно щоб йшлося про ознаки які розкривають палітру не найзагальніших а, навпаки, особливих, одиничних вимірів соціального, отже конкретну соціальність, її особливі типи та одиничні форми.

Якщо критерієм за яким соціальна взаємодія вирізняється в особливий клас явищ є те, що сторони цієї взаємодії впливають одна на одну континуумами абстрактних ідеальних значень та форм їх об'єктивації, то власну якісну специфіку такої взаємодії і, відповідно спільнот, що утворюються на підґрунті такої взаємодії розкриває конкретний зміст описаних попередньо континуумів, абстрактних ідеальних значень та форм в яких він об'єктивується. У межах такого методологічного підходу соціальне – це специфічна якісна визначеність що існує у межах і через особливу взаємодію людей. Така взаємодія має загальний для людей характер. Тобто до класу соціальних явищ, у межах такого підходу, відноситься етичне, естетичне, політичне, економічне, етнічне тощо. Оскільки, як було заявлено попередньо соціальне характеризує власна якісна специфіка то тепер слід назвати ознаки за якими вирізняється соціальне у вузькому значенні цього терміна.

Попередньо, було описано як унікальна взаємодія якою є комунікації форм що символізують абстрактні ідеальні значення утворює специфічну єдність людей. В онтологічній площині описану специфічну взаємодію реалізують люди. Без них така взаємодія стає неможливою, водночас в гносеологічному ракурсі таку взаємодію можна розглядати відмежовано від людей через яких вона реалізується. За такого підходу йдеться уже не про взаємини індивідів, а про взаємодії, взаємозв'язки, взаємозалежності континуумів абстрактних ідеальних значень та форм через які вони об'єктивуються. Досліджується не локальна єдність біологічних організмів виду *homo sapiens*, а єдність абстрактних ідеальних значень і форм що такі значення символізують. З такої методологічної позиції соціальною буде будь-яка взаємодія що відбувається шляхом комунікування об'єктивованих форм абстрактних ідеальних значень.

Описане тлумачення універсальних вимірів соціального стає підґрунтям для пошуку характеристик які розкривають його власну якісну специфіку. Цілком виправдано буде стверджувати, якщо родові характеристики соціального закорінені у трансляції континуумів абстрактного ідеального змісту та форм об'єктивації цього змісту то, його власна якісна специфіка розкривається у тому конкретному змісті, смислах, значеннях, інформації яка об'єктивується через ці форми. Тут важливо підкреслити, ця взаємодія є соціальною тому що відбувається шляхом комунікування континуумів абстрактних ідеальних значень і форм їх об'єктивації. Водночас наповнення форм конкретним абстрактним ідеальним змістом розрізняє комуніковані континууми. Тобто, зміст є своєрідним критерієм розмежування по-перше, самих континуумів. Наприклад, повага, шана, щирість можуть комунікуватися через одні і ті ж форми об'єктивації що й неповага, зверхність, презирство тощо. Однак смисл що об'єктивується в одних і тих самих формах особливим чином їх розрізняє. Ми чітко і однозначно розуміємо коли, наприклад, за допомогою жестів нам транслують значення

поваги, а, коли, навпаки, зневаги. Залежно від змісту форму виявлення поваги ми відрізняємо від форми через яку виявляється зневага. Ці форми ми розрізняємо не за їх власними вимірами, характеристиками, а за тим смислом, значеннями які через них доносяться до органів чуття іншого учасника такого типу взаємодії.

Водночас, конкретний зміст що об'єктивується у тих чи тих формах розрізняє не тільки континууми форми та змісту що через таку форму розкривається для його «зчитування» свідомістю іншого учасника соціальної взаємодії, але й цілісність, згуртованість, єдність тих, хто таким чином взаємодіє. Наприклад, значення дружби надає взаємодії сторін що ці смисли комунікують зовсім іншої єдності ніж це була б єдність тих, хто комунікує значення конкуренції.

Таким чином, доведено – власна якісна специфіка соціального виявляється не тільки через значення статусів соціальних суб'єктів, або іншими словами місця, яке вони посідають у вертикальній упорядкованості соціального простору. Зведення власної якісної специфіки соціального тільки до статусної взаємодії є не виправданим спрощенням, редукцією характеристик соціальної реальності, збідненням безконечної множини її форм і рівнів. Значення статусів є тільки невеликою частиною із незліченної кількості тих абстрактних ідеальних значень що їх суб'єкти соціальної взаємодії комунікують один одному.

Запропонована тут стратегія розкриття власної якісної специфіки соціального забезпечує повніше, глибинніше, сутнісніше розрізнення безконечної множини специфічних єдностей, згуртованостей, цілісностей сторін соціальної взаємодії які комунікують один одному абстрактні ідеальні значення того чи того конкретного змісту. Такі єдності стійко відтворюючись, повторюючись набувають значення певної конкретики соціального, або іншими словами вони є типами соціальності. Відокремлювані на підґрунті конкретного змісту абстрактних ідеальних значень типи соціальності роблять можливим відображення усієї палітри тих специфічних єдностей що мають місце між громадянами держави Україна.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Соціологія: короткий енциклопедичний словник. Уклад.: В. І. Волович, В. І. Тарасенко, М. В. Захарченко та ін.; Під заг. Ред. В. І. Воловича. – К.: Укр. Центр духовн. культури, 1998. – 736с.
2. Соціологія: короткий енциклопедичний словник. Уклад.: В. І. Волович, В. І. Тарасенко, М. В. Захарченко та ін.; Під заг. Ред. В. І. Воловича. – К.: Укр. Центр духовн. культури, 1998. – 736с.
3. Соціологія: короткий енциклопедичний словник. Уклад.: В. І. Волович, В. І. Тарасенко, М. В. Захарченко та ін.; Під заг. Ред. В. І. Воловича. – К.: Укр. Центр духовн. культури, 1998. – 736с.
4. Соціологія: короткий енциклопедичний словник. Уклад.: В. І. Волович, В. І. Тарасенко, М. В. Захарченко та ін.; Під заг. Ред. В. І. Воловича. – К.: Укр. Центр духовн. культури, 1998. – 736с.

5. Соціологія: короткий енциклопедичний словник. Уклад.: В. І. Волович, В. І. Тарасенко, М. В. Захарченко та ін.; Під заг. Ред. В. І. Воловича. – К.: Укр. Центр духовн. культури, 1998. – 736с.

6. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. / Общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Согомонов: Пер с англ. – М.: Политиздат, 1992. – 543 с.

7. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. / Общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Согомонов: Пер с англ. – М.: Политиздат, 1992. – 543 с.

8. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. / Общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Согомонов: Пер с англ. – М.: Политиздат, 1992. – 543 с.

9. Філософський словник. За редакцією В. І. Шинкарука. К.: Гол. Ред. УРЕ. 1973. – 600 с.

10. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. / Общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Согомонов: Пер с англ. – М.: Политиздат, 1992. – 543 с.